Lietuvos nacionalinė M.Mažvydo biblioteka

Europos LIETUVIS

Nr. 10 (1747) Londonas, 1985 m. kovo 8 d. XXXIX

PREZIDENTO PROKLAMACIJA

Jungt. Amerikos Valstijų prezidentas Reaganas, remdamasis Kongreso rezoliucija, kuria Vasario 16-oji Amerikoje kiekvienais metais yra skelbiama Lietuvos Nepriklausomybės Diena, šios šventės proga pasirašė sekančio turinio proklamaciją:

Prieš 67-nerius metus, pasibaigus Pirmajam pasauliniam karui, maža tauta atsiekė laisvę. 1918-ųjų metų Vasario 16-osios aktu, Lietuvos respublikos įkūrėjai padėjo pagrindą krašto nepriklausomybei ir įsipareigojo sudaryti teisingumu, demokratija ir asmens teisėmis besiremiančią valdžią. Praėjus 22-jiems metams, sovietinė tironija pavergė Lietuvą, nuslopino lietuviams priklausančią laisvo apsisprendimo teisę, užgniaužė pagrindines žmogaus asmens laisves.

Viena sovietų nuosekliausiai pažeidžiamų asmens laisvių yra religinė laisvė. Nuolatinių puolimų aukom yra daž niausiai katalikų Bažnyčios veikėjai, kaip kunigas Alfonsas Svarinskas, kun. Sigitas Tamkevičius ir paskutiniu metu kun. Jonas Kastytis Matulionis. Jų nusikaltimas — tikinčiųjų dvasinis aptarnavimas.

Lietuvių tauta betgi yra pasiryžusi nepasiduoti tylomis. Šimtai tūkstančių lietuvių yra pasirašę peticijas, kuriose reikalaujama grąžinti laisvę kalinamiems kunigams ir kitiems žmogaus bei pilietinių teisių gynėjams. Pogrindžio spaudos leidiniai, kaip neseniai Vakarus pasiekę Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos 64-tas numeris ir Aušros 41-as numeris, nuolat informuoja pasaulį apie nesiliaujančius persekiojimus.

Amerikiečiai tvirtai tiki tautų teise gyventi laisvėje. Jungtinės Amerikos Valstijos yra atsisakiusios pripažinti prievartinį Lietuvos inkorporavimą į Sovietų Sąjungą. Turime atkakliai ginti laisvės idealą, nes žinome, kad kol kitiems laisvė yra paneigta, tol ir mūsų pačių laisvė nėra pilnai apsaugota. Mes minime Lietuvos Nepriklausomybės sukaktį su atnaujinta viltimi, kad laisvė bus grąžinta Lietuvai.

Baigdamas, jis kviečia visus amerikiečius atitinkamai atžymėti Lietuvos Nepriklausomybės dieną, ta proga dar kartą pabrėžiant ištikimybę laisvės idealams.

KUN. MATULIONIO TEISMAS

Kun. Matulionis buvo teisiamas Vilniuje sausio 17-18 dienomis kartu su devyniolikmečiu Romu Žemaičiu. Matulionis gavo 3 metus bendro režimo lagerio pagal Lietuvos TSR Baudžiamojo Kodekso 199 straipsnio 3-ąją dalį už „grupinius veiksmus, pažeidžiančius viešąją tvarką", o Žemaitis — 2 metus bendro režimo pagal 201 straipsnio 1-ąją dalį „už pasipriešinimą milicijos darbuotojui".

Abu dalyvavo 1984 lapkričio 1 dienos procesijoj į netoli Kybartų bažnyčios esančias kapines, kur parapijos tikintieji meldėsi už mirusius. Procesiją stebėjo milicininkai ir saugumiečiai.

Lapkričio 7-8 d. pastebėta, kad Kybartuose daug nevietinių saugumiečių atidžiai stebi bažnyčią ir kleboniją. Lapkričio 9 saugumas sekė kun. Jono-Kastyčio Matulionio kiekvieną žingsnį. Tikinčiųjų būreliai jį lydėjo į ligoninę, kur sergančiam jis suteikė paskutinį patepimą. Antras ligonis, kurį Matulionis turėjo aplankyti, jau buvo už Kybartų — Kaliningrado srity. Saugumas jį ten bandė sulaikyti dar nesuteikus patepimo, bet tikintieji jį apgynė. Saugumiečiai pasikvietė į talką vietinius darbuotojus ir jį suėmė išeinantį iš antrojo ligonio buto. Tuo pačiu metu per klaidą suėmė Edmundą Žemaitį. Išsiaškinę, kad čia ne Romas Žemaitis, o jo brolis, jį paleido.

1984 lapkričio 12 Romas Žemaitis turėjo atvykti į karinį komisariatą, kaip šiaukiamas karinei tarnybai. Atvykusį tuoj suėmė. Už aktyvią religinę veiklą. Žemaičiui anksčiau nebuvo leista laikyti baigiamuosius vidurinio mokslo egzaminus.

Matulionis ir jaunuolis buvo kaltinami religinės eisenos organizavimu. Iki teismo jie buvo laikomi Lukiškių kalėjime.

(LIC)

Tikrieji tautos atstovai

Pasibaigė dar viena tarybinių rinkimų komedija. Komedija? Gal vis dėlto buvo per maža pasakyti. Komedija — tai vaidinimas, kuris žmones prajuokina, linksmai nuteikia. Be abejo, gerokai juokinga vadinti rinkimais procedūrą, kai žmonės varu verčiami atiduoti savo balsą už tuos, kurių negali pasirinkti. Renka tuos, kuriuos ir be jų savo patikėtiniais išrinko tautos vaną uzurpuojanti partija.

Juk čia ne rinkimai, bet masinis išprievartavimas, tironiškos galybės demonstracija. Nagi tik pamėginkite nebalsuoti ar garsiai iš jų pasijuokti!

„Kad balsavom — tai balsavom:
Simtą procentų ir du!" —

drįso savo metu parašyti poetas Kazys Jakubėnas, nepriklausomybės laikais idealistiškai apdainavęs komunizmą. Už praregėjusio kandų sarkazmą budrieji čekistai prieš 35-rius metus jam atsikėjo — išrengė viduržiemyje ir nugalabijo.

Todėl reikia kalbėti ne apie tarybinių rinkimų komediją, bet tragikomediją. Šių rinkimų juokingumas linksmai nenuteikia. Liūdna žiūrėti, kaip milijonai atiduoda balsą už tuos, kurių negali pasirinkti ir kurie ne jiems, bet jų tironams atstovauja. Ir kaip čia neprisiminti mūsų dvasios galiūno Vinco Kudirkos įspėjimo:

„Ne tas yra didis, prieš ką milijonai
Prispausti retežiais žemyn galvas lenkia,
O dvasioje keikia; didžiais ne tironai,
Kuriuos reikia garbint, nors jie visiems kenkia..."

Vasingtone neperseniausiai paskelbtas Valstybės departamento naujas metinis pranešimas apie žmogaus teisių padėtį pasaulyje. Pranešime nemažai vietos paskirta Lietuvai. Suminėti faktai rodo liūdną žmogaus teisių padėtį musų krašte. Pačios naujausios žinios ne tik neduoda vilties, kad padėtis pakryptų geresne linkme, bet priešingai.

Sausio 4 Kaune suimtas 78 metų senelis Vladas Lapienis. Sausio 17-18 dienomis Vilniuje lagerio bausmėmis nuteisti: kunigas Jonas K. Matulionis trejiems metams, 19-metis Romas Žemaitis — dvejiems metams.

Už ką tie įvairaus amžiaus ir skirtingos visuomeninės padėties Lietuvos katalikai represuoti? Bergždžias klausimas. Ten, kur siautėja nebaudžiami saugumiečiai, visos dingstys geros.

Vladas Lapienis, ne taip seniai atlikęs penkerių metų bausmę už L.K.B. Kronikos rėmimą, saugumui pasirodė nepaprastai pavojingas, nes laikė pas save knygas ir rastus, nepraėjusius pro glaviito cenzūrą. Kunigas Matulionis ir jaunuolis Romas Žemaitis neva organizavo pernai Vėlinių eiseną Kybartų kapinėse.

Visų už laisvos spaudos laikymą ar dalyvavimą Vėlinių eisenoje neįmanoma suimti ir nuteisti. Senelis Vladas Lapienis, kunigas Jonas Matulionis ir jaunuolis Romas Žemaitis yra trys naujausios režimo aukos, kurias saugumas parinko pavyzdiniam nubaudimui, kad įbaugintų nerimstančius Lietuvos katalikus—senimą, kunigus, jaunimą. Stai tikrieji tautos atstovai, deputatai, nors irgi „išrinkti" prieš savo irtau tos valią tos pačios okupacinės galybės. Tik šitie įkūnija tikruosius tautos ir krašto visuomenės troškimus, ne siauro pavergėjų pataikūnų rato interesus. Siandien tikrieji Lietuvos atstovai sėdi ne „aukščiausiose tarybose", bet gulaguose. Iš jų išskirtinai minėtinas Balys Gajauskas, kuriam vasario 26 sukako 59-ri metai. Netrukus sukanka 33-ji metai, kai jis kalinamas Rusijos gilumoje.

Tai apie jį ir kitus mūsų šiandieninius politinius kalinius kalbėjo Vincas Kudirka, tardamas:

„Tik tas yra didis, kurs gyvastį savo
Paskyrė teikimui tik artimiems laimės,
Kuris didžius darbus žmonijai aukojo,
Prieš ką svietas klaupia su dėkui, ne iš baimės."

J.Vd.

LIETUVOJE VĖL SUĖMĖ VLADĄ LAPIENĮ

Gauta žinia iš Lietuvos, kad sausio 4 Kaune suėmė 78 metų amžiaus Vladą Lapienį. Buvo suimtas pirmą kartą 1976 metais ir atliko 5 metų bausmę už Kronikos dauginimą bei platinimą.

Lapienį suėmė praeitų metų 1984 vasario 13 gatvėje ir padarė asmeninę kratą. Iš jo paėmė: Kronikos numerių, Girniaus knygą „Žmogus be Dievo", rankraštinį juodraštį „Tarybinio kalinio memuarai", kuriame Lapienis aprašė savo gyvenimą sovietiniuose lageriuose bei tremtyje. KGB būstinėje jį apkaltino „skleidimu žinomai melagingų prasimanymų, žeminančių tarybinę valstybę ir visuomeninę santvarką" ir patraukė baudžiamojon atsakomybėn pagal LTSR BK 199 straipsnio 1-ąją dalį. Lapienis buvo uždarytas KGB izoliatoriuje iki praeitų metų vasario 28 dienos, kai dėl stipriai pablogėjusios sveikatos jį iš saugumo paleido. Tačiau prokuratūros nutarimu jam buvo uždrausta išvykti iš Vilniaus miesto. Jam pareiškė, kad jis vis tiek bus teisiamas.

1984 m. vasario 21, kovo 9, 13 ir 19 d. Lapienis rašė Lietuvos TSR Prokurorui ir Valstybinio saugumo pirmininkui pareiškimus, įrodančius primestų kaltinimų nepagrįstumą teisine prasme. (LIC)

GROMYKOS VIZITAS VATIKANE

Atvykęs trijų dienų vizitui į Romą, Sovietų užs. reik. ministras A. Gromyka vasario 27 d. aplankė Popiežių Joną Paulių II. Apie tai pranešė visa Europos spauda, o žinomas italų dienraštis „Corriere della sera" (III.1) aprašė tą vizitą kiek plačiau.

A. Gromyka posėdžiavęs su Popiežium dėl taikos pasaulyje ir dėl Katalikų Bažnyčios padėties Sov. Sąjungoje. Po pasikalbėjimo Sovietų užs. reik. ministras pasakęs žurnalistams, kad „pasikalbėjimas praėjo gerai". A. Gromyka ir Popiežius išėjo šypsodamiesi sutikti žurnalistus ir fotografus popiežiaus privačioje bibliotekoje.

Pasikalbėjimas buvo ilgiausias iš visų ligšiol buvusių penkių audiencijų, kurias A. Gromyka praeityje turėjo su popiežiais, nes jis tęsėsi vieną valandą ir 48 minutes.

Tai buvo darbo posėdis, o ne šiaip sau pasikalbėjimas. Kartu su Popiežium posėdyje dalyvavo kardinolas Casaroli ir arkivyskupas Silvestrini. Su Gromyka buvo atvykęs užs. reik. viceministras N.S. Ryžov (Vatikano reikalų specialistas, buvęs Sovietų ambasadorius Romoje) ir Nikolai Lunkov (dabartinis ambasadorius Romoje). Taip pat dalyvavo du vertėjai.

Po posėdžio Sovietų diplomatijos šefas buvo geroje nuotaikoje ir juokavo. Praeidamas pro šveicarų gvardiją, pasakė jį lydėjusiam dvasiškiui, kad tai esanti „pasaulyje mažiausiai pavojinga kariuomenė". Iš to galima spręsti, kad posėdis praėjo nelauktai ramioje atmosferoje, buvo bemaž nuoširdus, bet tikriausiai be šilumos. Sutikdamas Gromyką prie bibliotekos durų, Popiežius pasveikino jį rusiškai „zdrastvuite". Gromyka, iš savo pusės, atsisveikindamas su Popiežium, atsilygino lenkiškai „dziękuje" (ačiū).

Gromyka padovanojo Popiežiui juodą lakiruotą dėžutę su vaizdeliu iš lauko darbų. „Tai maža dovanėlė, kaip sako amerikonai" — pasakė jis angliškai. Popiežius padovanojo Gromykai Šventojo Sosto tris medalius ir savo kalbos, pasakytos Naujųjų Metų proga, vertimą į rusų kalbą. (Kaip žinoma, Popiežius ta proga tarp kitko buvo priminęs, jog sovietų valdžia neleido jam nuvykti šv. Kazimiero iškilmėms į Vilnių).

Pasikalbėjimas su Gromyka Vatikano sluoksniuose buvo įvertintas pozityviai, nes, neatsižvelgiant į pastaruųjų laikų ginčus, jis praėjo be incidentų. Per kelias savaites buvo iš abiejų pusių baimintąsi, kad susitikimas nebus galimas. Bet, — kaip laikraščio korespondentas sako, — kad šis susitikimas būtų davęs kokį nors konkretų rezultatą, taip įsivaizduoti būtų perdaug optimistiška.

„The Daily Telegraph" (II.28) korespondentas pranešė iš Romos, kad Gromykos ir Popiežiaus pasikalbėjimo dienotvarkėje buvo „pasaulio taika, ginklavimasis ir persekiojamųjų katalikų padėtis Sov. Sąjungoje".

Brangiam Draugui
A.A. EDVARDUI MATUKUI
mirus,
Jo šeimą ir gimines
nuoširdžiai užjaučiame
ir kartu liūdime.
O. J. Bendoriai

EDVARDUI MATUKUI
staiga mirus,
Jo žmoną Živilę,
dukteris ir sūnų
nuoširdžiai užjaučiame
ir kartu liūdime.
Dainavietės

Staiga mirus
EDVARDUI MATUKUI,
Jo žmonai Živilei
ir šeimai
reiškiu gilią užuojautą
Justas Černis

EDVARDUI MATUKUI
staiga mirus,
Živilei, Linui, Indrai ir Gajai
reiškiame giliausią užuojautą
ir kartu liūdime.
P. ir S. Nenortai

A.A. P. GERDŽIŪNUI mirus,
skautininkams A. I. Gerdžiūnams,
giminėms ir draugams reiškiame
giliausią užuojautą.
LSS Vadija, sesės ir broliai

Skautiškos idėjos rėmėjui
A.A. EDVARDUI MATUKUI
staiga mirus,
Živilę Matukienę, šeimą,
gimines ir pažįstamus
giliai užjaučiame
ir kartu liūdime.
LSS Vadija, sesės ir broliai

A.A. EDVARDUI MATUKUI
staiga mirus, jo žmoną Živilę,
šeimą ir gimines nuoširdžiai užjaučia
Elena ir Juozas Vilčinskai

Mielam draugui
EDVARDUI MATUKUI mirus,
reiškiame gilią užuojautą
Jo žmonai Živilei, sūnui,
dukterims ir giminėms.
P. ir B. Ališauskai

EDVARDUI MATUKUI mirus,
giliausią užuojautą reiškiame
Živilei ir šeimai.
A. ir V. Leonai

Mūsų mieląją draugę Živilę,
jos brangiajam vyrui,
o mūsų geram prieteliui,
EDVARDUI staiga mirus,
tokią jai sunkią valandą
nuoširdžiai užjaučiame.
E. ir M. Kugrenai

EDVARDUI MATUKUI mirus,
Živilei ir šeimai
reiškiame nuoširdžią užuojautą.
T. ir A. Ivanauskai

LIETUVOJE

Slidinėjimo varžybos

Vilniuje įvyko pirmųjų Lietuvos jaunių žaidynių kalnų slidinėjimo varžybos, kuriose dalyvavo Vilniaus, Kauno, Panevėžio ir Klapėdos slidininkai.

Paminėtas poeto gimtadienis

Antano Miškinio, gražiausius posmus paskyrusio savo gimtinei, 80-sias gimimo metines paminėjo jo kraštiečiai uteniškiai. Surengė literatūrini-muzikinį vakarą „Gimtoji mūsų žemė".

Lietuvių dailininkų paroda Kipre

Vasario 20 d. Nikosijoj buvo atidaryta Lietuvos dailininkų akvarelių paroda. Eksponuojami žinomų lietuvių dailininkų — Igno Budrio, Kazio Voldemaro Abramavičiaus, Augustino Savicko peizažai, portretai, natiurmortai.

I. Armonaitė smuikininkų konkurse

Tarptautiniame smuikininkų konkurse Zagrebe sausio mėn. 17-25 d. pirmą premiją laimėjo M.K. Čiurlionio meno mokyklos auklėtinė, dabar Maskvos konservatorijos diplomantė Ingrida Armonaitė. Šią vasarą ji vėl koncertuos Jugoslavijoj — Dubrovnike ir Zagrebe.

MIRĖ KUN. K. PETRIKAS

Vasario 8 d. palaidotas kun. Konstantinas Petrikas Aleksandrijoje, netoli Skuodo. Jis gimęs 1911 m., kunigų įšventintas Telšiuose 1937 m. Paskutiniu metu buvo Truikinų parapijos, Telšių v. klebonas.

MIRĖ KUN. A. AKEVIČIUS

Vasario 18 d. Lukšių šventoriuje, Vilkaviškio vyskupijoje, buvo plaidotas vietos klebonas kun. Antanas Akevičius. Mirė, sulaukęs 65-kerių metų amžiaus. Buvo gimęs Šventežerio parapijoje, Lazdijų rajone. Kunigu buvo įšventintas 1943 metais.

Mūsų žiniomis tai jau septintas šiemet Lietuvoje miręs kunigas. Vilkaviškio vyskupijoje iš viso yra 94 bažnyčios. Iš jų tiktai apie 70 turi savo klebonus.

1982 metų vasarą visos Lietuvos kunigų pasirašytas dokumentas, po kuriuo randame ir velionio kun. A. Akevičiaus parašą, kuriame prašoma ir reikalaujama, kad būtų panaikintas civilinės valdžios nustatytas Kauno Kunigų Seminarijos auklėtinių limitas.

MIRĖ KUN. J. KATINAS

Vasario 14 d. Kulvoje, Jonavos rajone, Kauno arkivyskupijoje mirė kun. Juozapas Katinas. Velionis buvo sulaukęs 85-kerių metų amžiaus. Kunigu įšventintas 1929 metais.

VOKIETIJOS KANCLERIO PANEIGIMAS

Vasario 27 d. Vokietijos kancleris dr. Kohl pasakė parlamente, jog Vokietija niekad nekels pretenzijų į Lenkijos teritoriją.

Jis pripažino, kad milijonai vokiečių, kurie po karo buvo priversti pasitraukti iš Vokietijos Reicho rytinių teritorijų, dar jaučia stiprius ryšius su savo buvusia tėviškė, kuri šiuo metu yra valdoma Lenkijos. Bet nėra jokios kalbos apie grįžimą, pabrėžė dr. Kohl. Tose rytinėse teritorijose dabar gyvena jau antra lenkų karta, neturinti kitos tėvynės.

Kanclerio žodžius „Mes respektuosime tą faktą ir to klausimo daugiau nekelsime" parlamento atstovai palydėjo plojimu. Vak. Vokietija prisilaikys Varšuvos sutarties, pagal kurią Vokietijos rytų siena buvo nustatyta išilgai Oderio-Neisės linijos.

Tą pareiškimą Vokietijos kancleris padarė norėdamas paneigti Sov. Sąjungos kaltinimus, jog Vokietijos vyriausybė vedanti revanšistinę politiką. Dr. Kohl pasakė, kad Vak. Vokietija siekia gerų santykių su visomis Rytų Europos valstybėmis.

VYSKUPO INFORMACIJA

1985 m. vasario 16 d.

PRADEDANT...

Jausdamas pareigą palaikyti gyvą ryšį su Jumis ir sulaukęs nuoširdžios pagalbos iš seselės Onutės Mikailaitės, seselės Angelės Balčiūnaitės, Petro ir Franės Ąžuolų bei kun. K. Pūgevičiaus vadovaujamos Religinės Šalpos, *pradedu leisti informacinį biuletenį*. Šis yra pirmasis jo numeris.

Biuleteniuose bandysime pateikti kondensuotų žinių iš lietuviškos pastoracijos bei kiekviename numeryje įdėti trumpą straipsnį kuria nors mums aktualia tema.

Biuleteniai bus leidžiami lietuvių ir anglų kalbomis (atskirom laidom). Jei Jus pasiekiąs biuletenis yra ne ta kalba, kuria pageidaujate, prašom mums apie tai pranešti.

Taip pat lauksime Jūsų pasiūlymų, į ką vyskupas ir jo žinioje veikiančios komisijos bei būreliai turėtų atkreipti daugiau dėmesio ir kokios informacijos pageidautumėt.

Mūsų spaudos redaktoriai ir radijo valandėlių vedėjai kviečiami laisvai pasinaudoti biuleteniuose spausdinama medžiaga. Taip pat klebonai gali ją laisvai skelbti savo parapijos biuleteniuose. Tikimės, kad medžiaga bus aktuali ir naudinga.

Vysk. PAULIUS A. BALTAKIS, O.F.M.

VYSKUPO INFORMACIJA, Nr. 1. 1985 m. vasario 16 d. 8 psl.

Leidžia: **Paulius A. Baltakis, OFM, Vyskupas lietuviams katalikams išeivijoje**, 361 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207, USA.

LKB KRONIKA

LKB KRONIKOS LEIDIMĄ ANGLŲ KALBA PAVIENIAIS NUMERIAIS PERIMA RELIGINĖ ŠALPA

Raštišku susitarimu, Kunigų Vienybė pervedė Lietuvių katalikų Religinei Šalpai vertimą bei leidimą Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikas atskirais numeriais anglų kalba nuo 62-ojo numerio.

Nuo 1974 m. kun. Kazimieras Pugevičius pirmas pradėjo versti Kunigų Vienybės leidžiamus LKB Kronikos atskirus numerius į anglų kalbą. Per dešimt metų Kunigų Vienybė išleido 58-ius atskirus kun. Pugevičiaus, Vitos Matusaitienės bei kitų išverstus LKB Kronikos numerius anglų kalba. Viso buvo išleista apie 250,000 egz. Kunigų Vienybė su Religine Šalpa išplatino Kronikas senatoriams, Kongreso nariams, atstovybėms Washingtone, Jungtinėms Tautoms New Yorke, bibliotekoms ir kitiems. Per tą laikotarpį Kunigų Vienybė su mecenatų parama tam darbui išleido apie 75,000 dol.

Yra leidžiama per 5000 egz. kiekvieno Kronikos numerio anglų kalba. Religinės Šalpos vadovybė yra pasiryžusi šį svarbų darbą ir toliau tęsti. Religinės Šalpos statute jau nuo 1969 m. įrašytas kaip vienas iš pagrindinių tikslų telkti ir skleisti informaciją apie tikinčiųjų persekiojimą okupuotoj Lietuvoj. Kronikos žinių svarbą bei pasaulinę įtaką liudija šimtai užklausimų, kurie kasmet suplaukia iš viso pasaulio į Lietuvių Katalikų Religinės Šalpos įstaigą. Reguliariai ir skubiai pateikiamomis Kronikomis plačiai naudojasi žurnalistai, pedagogai, kongresmenai ir senatoriai, o ypač žmogaus teisių organizacijos, kaip Tarptautinė Amnestija, kuri gina lietuvių sąžinės kalinių teises, bei bažnytinė hierarchija. Pvz., Kardinolas Bernardinas citavo vėliausias Kronikos ištraukas savo vedamajame apie Klaipėdos bažnyčią.

Minėtas susitarimas tarp Kunigų Vienybės ir Religinės Šalpos nesaisto kun. J. Kuzminsko Čikagoj įsteigtos Lietuvos Kronikos Sąjungos, kuri 1976 m. atsiribojo nuo Kunigų Vienybės ir nuo Religinės Šalpos, ir per tą laiką išleido LKB Kronikos Nr. 1-9 anglų kalba viename tome.

Kronikos numerius atskirais sąsiuviniais anglų kalba galima užsisakyti sau ar kitam iš Lietuvių Katalikų Religinės Šalpos: 351 Highland Blvd., Brooklyn NY 11207. Aukos nurašomos nuo mokesčių. Čekius rašyti Lithuanian Catholic Religious Aid vardu.

ANTRAS PAPILDYMŲ TOMAS

Juozo Kapočiaus vadovaujama Lietuvių Enciklopedijos leidykla ruošia spaudai antrą Enciklopedijos papildymų tomą, kuris apims įvairią medžiagą, liečiančią laikotarpį nuo 1969 metų, kai buvo išleistas pirmasis papildymų tomas, iki šių dienų. Kaip pirmame, taip ir šiame antrame papildymų tome daugiausiai vietos bus skiriama lituanistinei medžiagai — lietuvių kultūriniams įvykiams po 1969-ųjų metų, naujai iškilusiems lietuviams mokslininkams ir jų darbams, žymesniųjų asmenų mirties datoms bei vietoms ir tt. Antrojo Enciklopedijos papildymų tomo redaktorium yra prof. Simas Sužiedėlis,kuriam talkininkaus inž. dr. Jurgis Gimbutas, Stasys Bačkaitis ir Antanas Mažiulis. Redakcinį kolektyvą sudaro daug kitų bendradarbių. Didžioji Lietuvių Enciklopedija išeivijoje buvo baigta spausdinti 1966-ais metais ir apima 35 tomus. Su dviem papildymais Enciklopediją dabar sudarys iš viso 37 tomai. Enciklopedijos išleidimas yra vienas svarbiausiųjų užsienio lietuvių kultūrinių darbų.

N. SADŪNAITĖS ATSIMINIMAI VOKIEČIŲ KALBA

Vakarų Vokietijoje veikiantis Nijolės Sadūnaitės bičiulių būrelis išleido savo 16-ąjį aplinkraštį, kuriame pateikiama informacijų apie būrelio veiklą ir ateičiai užsibrėžtus uždavinius, siekiant malda ir konkrečiais artimo meilės darbais išreikšti solidarumą lietuviams sąžinės belaisviams ir visiems dėl tikėjimo Lietuvoje kenčiantiems krikščionims. Aplinkraštyje informuojama, kad Vakarų Vokietijoje pastaruoju metu įsikūrė dvi naujos maldos grupės: viena, pasivadinusi Jadvygos Bieliauskienės vardu, Bad Mergentheimo mieste, antroji — Wuertembergo krašte. Kiekvieno mėnesio paskutinį trečiadienį būreliai renkasi į bažnyčią bendrai maldai už kenčiančius krikščionis Lietuvoje ir kituose pasaulio kraštuose. Jie taip pat renka parašus už sąžinės belaisvių išlaisvinimą, kitomis priemonėmis siekia padėti kenčiantiems krikščionims. Už lietuvių kunigų Alfonso Svarinsko ir Sigito Tamkevičiaus išlaisvinimą jau yra surinkta daugiau kaip trys tūkstančiai parašų. Būreliai dabar rengiasi Vakarų Vokietijos vyskupų paskelbtai maldos dienai už persekiojamus krikščionis. Ji bus gegužės 12 d., ir bus ypatingu būdu skirta krikščionims Lietuvoje ir kituose Pabaltijo kraštuose. Nijolės Sadūnaitės vardo būrelio aplinkraštyje taip pat informuojama, kad Vakarų Vokietijoje jau yra spausdinami Nijolės Sadūnaitės atsiminimai vokiečių kalba. Spaudai taip pat parengtas atsiminimų angliškas vertimas. Italų kalba Sadūnaitės atsiminimai „Kaip patekau į KGB objektyvą" jau buvo išleisti praėjusiais metais Romoje.

KUN. DR. J. PRUNSKIO PREMIJŲ FONDAS

Žymusis lietuviškosios spaudos išeivijoje darbuotojas ir mecenatas kun. dr. Juozas Prunskis įsteigė „Ateities" vardo premijų fondą, paskirdamas dešimt tūkstančių dolerių. Šią sumą investavus iš gaunamų palūkanų bus finansuojamos premijos ateitininkų žurnalo skelbiamų konkursų laimėtojam. Ateities žurnalo kasmet pravedamais konkursais yra skatinama jaunimo kūryba.

Česlovas Valdemaras Obcarskas

LE GRAND MEAULNES

Jeigu kartais dar rašyčiau eilėraščius,
Tai nerašyčiau jų kaip Pablo Neruda
Arba kaip Verlenas.
Aš tik žiūrėčiau į tolimas Aukštaičių lygumas,
Saulės apšviestas,
Iš kurių sugrįžta didžiulis svajotojas
Vaižganto Pragiedrulių Sauliukas.
Ir sutemus, beeidamas pro Juodžiaus kelmą,
Vis galvočiau apie milžiną Barzdulį,
Čia pat šalia tilto,
Ant pelkynų
Amžiams parkniubusį.

Lietuviai pasaulyje

PREL. P. JATULIO SUKAKTIS

Prel. Paulius Jatulis, nuolat gyvenąs Romoje ir Vokietijoje, lankėsi Australijoje, kur jis buvo pirmasis Šv. Kazimiero parapijos klebonas Adelaidėje. Sausio 31 d. gražiai atšvęstas jo gimtadienis ir paminėta 50 metų kunigystės sukaktis. Vaišėse dalyvavo apie 130 asmenų. Sveikino Australijos lietuviai kunigai, parapijų bei organizacijų atstovai.

VASARIO 16 IŠKILMĖS LOS ANGELES

Kalifornijos lietuviai Vasario 16 d. šventę pravedė vasario 17d., sekmadienį, Šv. Kazimiero parapijos kieme, dalyvaujant gausiai susirinkusiems ir apie 10 lietuviškų organizacijų su vėliavomis, pakeltos JAV ir Lietuvos vėliavos. Tuoj po to bažnyčioje iškilmingos Mišios; gražų, lietuvišką pamokslą pasakė klebonas kun. dr. Algirdas Olšauskas.

Iškilmingas minėjimas turėjo įvykti didelėje amerikiečių gimnazijos salėje, bet vos keletą dienų prieš jie atšaukė, esą padarę klaidą — tai dienai salė išnuomota kitiems. Tai pirmas toks negražus amerikiečių pasielgimas.

Skubomis iškilmes teko perkelti į šv. Kazimiero parapijos salę. Prisigrūdo žmonių, apstoti visi salės pakraščiai. Lietuvos Generalinis Konsulas Vytautas Čekanauskas paskaitė gautus sveikinimus. Pagrindinis kalbėtojas dr. Jonas Genys, atvykęs iš JAV sostinės, kalbėjo daug kur iškeldamas užsienio lietuvių laimėjimus, tarsi pritardamas JAV poiitinei linijai, nors klausantiems atrodė, kad daug kur JAV eigsena kenkia lietuviams. Ar taip galvoja „vidurinioji" lietuvių karta, kuriai priklauso prelegentas?

Pertraukos metu pranešta, kad susirinkusieji lietuvių tautos gynimo ir laisvinimo reikalams sudėjo per 16.000 dolerių, o tai rekordinė suma. Daugiausia aukojo p.p. Sinkiai — du tūkstančius dolerių.

Antroje dalyje — kompozitoriaus Aloyzo Jurgučio muzikinio veikalo „Emilija Platerytė" ištraukos, dalyvaujant solistams, orkestrui. Libretas Anatolijaus Kairio, rež. Alg. Žemaitaitis. Kūrinys paliko labai gerą įspūdį, kompozitorius A. Jurgutis džiugino naujomis, puikiomis melodijomis. Netenka abejoti, veikalas išliks visam laikui. Aišku, nepalyginamai geriau skambėtų su pilnu orkestru, galingu choru, parinktais solistais, nors vietiniai menininkai pasirodė gerai.

Iškilmės baigtos Tautos himnu.

Po to — pietūs Lietuvių Tautiniuose namuose.

Atmintina Vasario 16-tosios iškilmių diena.

Atsilankęs

APDOVANOTAS V. ADAMKUS

Amerikos Chemijos Draugija 1985 m. visuomeninių reikalų žymenį paskyrė Valdui Adamkui, JAV Gamtos Apsaugos Vidurio Vakarų administratoriui.

Apdovanojimas paskirtas už darbą, populiarinant gamtos apsaugos idėjas visuomenėje, parodytą rūpestį, sprendžiant gamtosaugines problemas.

Žymenio įteikimas buvo vasario 22 d. Čikagoje.

Tai jau ketvirtas V. Adamkaus apdovanojimas. 1978 m. jam įteiktas EPA aukso medalis, 1982 m. — R. Carson vardo medalis, 1984 m. — Balzeko muziejaus iškiliausio asmens atžymėjimas ir 1985 m. — American Chemical Society apdovanojimas.

MIRĖ LEONIDAS OLŠVANGAS

Sausio 9 d. Bonnoje mirė Leonidas Olšvangas, gim. 1905 m. žydų šeimoje Plungėje. Antrojo pasaulinio karo metu tarnavo „lietuviškoje" 16 divizijoje, buvo apdovanotas ordinais, tris kartus sužeistas. Po karo pasitraukęs į Vakarus, dirbo JAV spaudos įstaigoje, reiškėsi kaip rašytojas bei žurnalistas. Praėjusių metų pabaigoje „Spiegel" žurnale paskelbė ilgą rašinį apie žydų žudymą Plungėje.

Buvo vedęs lietuvaitę Juzę Asauskaitę.

BRAZILIJOS LIETUVIAI

Brazilijoje yra trys lietuvių parapijos ir apie 16 lietuvių kunigų. Dvi yra Sao Paulo mieste, kur yra įsikūrę daugiausia lietuvių. Tai šv. Juozapo ir šv. Kazimiero parapijos. Trečioji lietuvių parapija yra Rio de Janeiro mieste. Dėl sumažėjusio lietuvių skaičiaus, šios Rio de Janeiro lietuvių parapijos veikla dabar yra labai ribota. Bene veikliausia yra šv. Kazimiero lietuvių parapija Sao Paulyje, kurią aptarnauja vienuoliai saleziečiai — kun. Pranas Gavėnas, klebonas, ir kunigai Petras Rukšys bei Petras Urbaitis. Saleziečiai redaguoja ir administruoja vienintelį Brazilijos lietuvių savaitraštį „Mūsų Lietuva", lietuvių ir portugalų kalbomis leidžia informacines knygas, brošiūras apie Lietuvą. Lietuvos vardas Brazilijoje plačiai aidėjo minint Lietuvos Globėjo šv. Kazimiero sukaktį. Saleziečiai išleido šventojo biografiją portugalų kalba, kuri išsiuntinėta Brazilijos vyskupams, išplatinta visoje Brazilijoje. Buvo surengtos specialios pamaldos šv. Kazimiero jubiliejaus proga Sao Paulo katedroje, kitose vyskupijose, didžiausioje brazilų Marijos šventovėje Aparecida. Taip pat vyko įvairūs minėjimai, kurių keli buvo skirti tiktai brazilams: jie, pavyzdžiui, vyko brazilų Krikščioniškosios Literatūros akademijoje, Sao Paulo istorijos ir geografijos institute, Sao Paulo miesto ir valstijos istorijos draugijoje. Jubiliejinius šv. Kazimiero metus Brazilijoje numatoma užbaigti kovo mėnesį iškilmingomis pamaldomis, kurioms vadovauti yra pakviestas Sao Paulo kardinolas.

ISAKAS KAPLANAS

PLATELIŲ VALTERIS SKOTAS

Antano Vienuolio 1954 m. parašyta „Platelių ežero paslaptis"—jo savotiška gulbės giesmė. Žavėdama mus poetiškais ir dramatiškais vaizdais, ši legenda lyg tęsia paties Vienuolio „Vėžio" bei Balio Sruogos „Apyaušrio dalios" tradicijas. Tad paskutinioji A. Vienuolio legenda alsuoja visiems suprantamais jausmais, o dėl savo ryškumo ir konkretumo turi labai aiškų adresą XIX šimtmečio Žemaitijoje.

Kyla pagunda: bent vienai akimirkai, kad ir iš tolimo kranto, žvilgtelti į narsųjį Gervazą ir išpuikusią grafaitę Kumelkaktę, pasinerti į tikrovinį legendos podirvį.

Ir štai prieš mus atsiveria solidus legendos prekomentaras. Tai dviejų tomų istorinis romanas „Halina Oginskaitė, arba švedai Lenkijoje", kurį Paryžiaus leidykla „Šarl Goslen" išleido XIX a. pirmoje pusėje.

„Halina Oginskaitė" iš karto perkelia į vietoves, anot romano autorės, vertas Valterio Skoto plunksnos: į Platelių ežero (prancūziškai — Plotel) salą, kurią kadaise valdė karalienė Bona!

Knygoje atpasakota pačios Oginskaitės ir jauno švedų pulkininko Teodoriko Tyzenhauzo meilė baigiasi tragiškai: švedams puolant Platelių pilį, Halina paskęsta ežere, nepaguodžiamas Teodorikas stoja riteriu vienuoliu į Maltos ordiną. O greta nelaimingų įsimylėjėlių matome ir išpuikusį didįjį Lietuvos vėliavnešį Oginskį, ir į Lietuvą žygiuojantį švedų karalių Karolį XII, ir jo būsimą statytinį Žečpospolitos soste Leščinskį, ir karalaitį Sobieskį, ir net „karaliaus-sakso" atsiųstąją gražuolę Aurorą Kenigsmark — rašytojos Žorž Sand prosenelę! Dalyvauja me medžioklėje, žūklėje, mūšiuose ir plėšimuose, stebime prasčiokus žemaičius, jų buitį, girdime net vieną kitą žemaitišką žodį, transkribuotą paryžietiškai (pvz., „Koučia", kas reiškia „Kūčios..."). Didi retenybė — prancūziškas romanas apie Žemaitiją. Kas buvo tas Valteris Skotas, perkėlęs savo skaitytojus iš Paryžiaus į Platelius?

Ogi pati Platelių ponia, grafienė Sofija Šuazel-Gufje, kuri atskiroje išnašoje paaiškina, kad tas valdas padovanojo jos šešurui, prancūzų emigrantui, caras Pavlas I. Jos mergautinė pavardė — Tyzenhauzaitė, tai paiždininkio Antano anūkė. Tyzenhauzai, kardinių ainiai, „buivolo" herbo paveldėtojai, giminiavosi su visais žymesniais Lietuvos didikais—ir su Oginskiais, ir su jų priešais Sapiegomis. Vadinasi, „Halina Oginskaitė" — savotiška šeimyninė kronika, kuriai panaudoti ir privatūs feodalinių dvarų archyvai, ir žodinė tradicija. O Platelių vaizdus ir žemaičių gyvenimo bruožus Šuazel sėmėsi betarpiškai... Turėjo dailininkės akį — buvo Jono Rustemo mokinė.

Nors Tyzenhauzaitė-Šuazel teigė gavusi tiktai kuklų išsimokslinimą namuose, turime visišką teisę ja netikėti: senelis Antanas buvo atsikvietęs į Lietuvą tokią daugybę mokytų žmonių savo steigiamiems efemeriškiems fabrikams ir mokykloms, kad vienas kitas iš jų tikrai galėjo būti Sofijos auklėtoju.

„Tai Tyzenhauzas?...Velnias?" — sušunka valstietis „Apyaušrio dalioje". Antanas Tyzenhauzas išties demoniškai įsiveržė į Lietuvos gyvenimą. Jis bandė pasiekti persilaužimą atsilikusiame krašto ūkyje, nuožmiai išnaudodamas karališkuosius valstiečius, kurie net sukilo prieš šėtonišką paiždininkį.

Čia ne vieta nagrinėti Antano Tyzenhauzo fantasmagoriją. Mus domina jo anūkės gyvenimo kelias. Grafienė du kartus (prancūzų kalba) leido savo memuarus „Reminiscencijos" apie Aleksandrą I ir Napoleoną, kur randame nepaprastai įdomios medžiagos apie Vilnių 1812 metais, kai miestas pakaitom tapdavo dviejų imperijų sostine... Apie tuos pačius 1812 m. karo įvykius, kuriuos plačiai aprašė Levas Tolstojus. Tad „Reminiscencijos" tampa šiokiu tokiu komentaru „Karui ir taikai"...

Pabrėžiame, kad apie abu imperatorius grafienė rašė visai „iš arti" — Napoleonas, išbuvęs Vilniuje tik keliolika dienų, spėjo parodyti Sofijai labai maloningo dėmesio , o pažintis su caru truko keliolika metų ir atrodė labiau negu artima. Pridurkime dar, kad Sofija, per savo vyrą tapusi Prancūzijos valdine ir net „pere" (dignitoriaus aukštųjų parlamento rūmų nario žmona), buvo du kartus priimta dar trečio monarcho — karaliaus Liudviko XVIII, taigi galėtų pretenduoti į „trijų karalių damos" vardą.

Ji, Rustemo mokinė, pastabiai ir taikliai nutapė mums greta „trijų karalių" visą galeriją karvedžių (tarp jų labai jai palankaus feldmaršalo Kutuzovo, nelemtojo Benigseno, Miurato), valstybės vyrų bei dvariškių portretų: čia figūruoja ir grafas Tolstojus, caro oberhofmeisteris, tolimas Levo Tolstojaus giminaitis, ir nemaža garsių aukštuomenės moterų, — viena kita jų nupiešta su pykčiu ir panieka...

Keli žodžiai apie Sofijos vaikystę. Ją šeimoje laikė fantaste. Ji vertė kitus vaikus žaisti „Mėnulio karalystę", pasisavinusi, savaime aišku, Mėnulio sostą. Vėliau vaizdavosi esanti Žana d'Ark ir nuo to laiko pamėgo jodinėti netramdytais ristūnais. Po to griebėsi plunksnos — kūrė tragedijas ir legendas. Artimų draugių ir įkyrių adoratorių neturėjo, nors buvo aukšta, liekna, grakšti, kiek svajingo grožio, su neklusniomis kaštoninėmis garbanomis. „Buivolo" herbo amazonė lyg ruošėsi kažkam nepaprastam, pasakiškam. Daug skaitė, daug — slaptai — svajojo. Piešė, mokėsi muzikos. Motina — Pšezdeckių dukra — su šeima negyveno. Tėvas Ignacijus — paskutinis didžiosios kunigaikštystės gvardijos šefas — mėgo moteris, teatrą (Antano Tyzenhauzo kraujas!).

Beje, paveldėjęs B. Sruogos dramoje aprašytąjį baletą (kur šoko ir Apyaušrio Dalia), Ignacijus padovanojo visą trupę karaliui Stanislovui, į kurį buvo nuostabiai panašus.

Į Sofiją tėvas žiūrėjo bent kiek ironiškai.

Didžiulis istorijos laikrodis išmušė dvylika: 1812-uosius metus. Vilnius tapo Aleksandro I rezidencija. Taujėnų dvare susipažinusi su caru (ir su oberhofmeisteriu Tolstojumi), Sofija, matyt, padarė įspūdį Rusijos valdovui, nes jis teikėsi pakelti ją į dvaro freilinas, atseit, į carienės palydos paneles, kurios turėjo briliantinį šifrą — abiejų imperatorienių (našlaujančios bei valdančios) supintus inicialus.

Caras aplankė Sofiją namie. Tai organizavo tas pats oberhofmeisteris, kurį Sofija vėliau pramins viziriu Džafaru (iš „Tūkstančio ir vienos nakties"). Apie tą vizitą kalbėjo visas Vilnius. Kai kas jau ieškojo Tyzenhauzaitės protekcijos.

Bet jos triumfo viršūne tapo balius „pas nabašninkus"...

Visi prisimename jaudinančius L. Tolstojaus romano puslapius apie Vingio balių. Tačiau išvakarėse tos puošniosios šventės Benigseno rūmuose vyko dalykai, nepaminėti „Kare ir taikoje".

...XIX šimtmečio pradžioje smarkiai paplito visoje Europoje „gotiškieji" romanai — su klaikiomis baisenybėmis, vaiduokliais, paslaptingais nužudymais. Puikią medžiagą tokiam romanui teiktų Vilniaus Vingis, buvusi vyskupo Masalskio valda. Naujas Vingio dvarininkas hanoverietis baronas Benigsenas (aršus Kutuzovo priešas), carienės Jekaterinos proteguotas, bet caro Pavlo nušalintas, atnaujino savo karjerą, kartu su kitais sąmokslininkais pasmaugęs keistuolį imperatorių. Aleksandras II, ištrėmęs iš Peterburgo savo tėvo žudikus, padarė išimtį Benigsenui: paskyrė jį Lietuvos generalgubernatoriumi. Benigsenas pusvelčiui pirko Vingį ir vedė trečią kartą — Andžeikovičiūtę, plikbajorio, paiždininkio Tyzenhauzo mažordomo dukterį. Jos pirmasis kūdikis gimdymo metu užduso. Bet tuo nesibaigė makabriška Vingio kronika.

Sumanę iškelti caro garbei balių Vingyje, Aleksandro svitos generolai nutarė pastatyti ten lengvą paviljoną, nes Masalskio-Benigseno rūmai, perdirbti iš jėzuitų vienuolyno, atrodė per anksti. Statomas paviljonas griuvo prieš pat balių, palaidojęs vieną darbininką. O vyriausias paviljono statytojas, Vilniaus universiteto profesorius M. Šulcas, pabūgęs galimos atsakomybės, pasiskandino čia pat Neryje.

Kai carui pranešė apie katastrofą, jis liepė nuvalyti griuvėsius, paguosti skenduolio našlę ir ruošti balių!

Tegu toliau pasakoja Sofija Šuazel.

(Bus daugiau)

Ekonomika ir politika R. Europoj

(1)

Praėjusiais metais per iškilmingus pietus, suruoštus JAV ambasadoriaus Rytų Berlyne namuose, Amerikos užsienio reikalų ministro pavaduotojas Europos klausimams Ričardas Bertas (Burt) mėgino užvesti kalbą su Rytų Vokietijos valdžios atstovais apie futuristinio turinio amerikiečių rašytojo Džono Naisbito (Naisbitt) knygą „Megatendencijos".

Aukšti Rytų Vokietijos valdininkai, jų tarpe ir vienas VDR Komunistų partijos Centro Komiteto narys, idėmiai klausėsi pono Berto pasakojimo apie tai, kaip minėtos knygos autorius įsivaizduoja perėjimą iš dabartinės, taip vadinamos industrinės visuomenės formos, į naują — visuotinės informacijos visuomenę. Amerikietis įspėjo Rytų vokiečius, kad jų centralizuotai valdomam ūkiui bus sunku pereiti į naują ekonominę erą.

Džono Berto nuostabai, Rytų Vokietijos valdžios atstovai sutiko su jo nuomone. Jie pareiškė, kad jau esą ruošiamos ekonominės reformos, kurios turėtų padėti įdiegti naujausią techniką ir pažangiausius darbo metodus krašto ūkyje. Rytų vokiečiams paprašius, JAV ambasada Rytų Berlyne perdavė jiems knygos „Megatendencijos" kelis egzempliorius vokiečių kalba. Rytų Vokietijos vyriausybės nariai padėkos amerikiečiams laiške ne kartą užsiminė, kad knygoje diskutuojamos temos kelia jų vis didėjantį susidomėjimą.

Šiais metais sukanka 40-mt metų, kai Jaltos pasitarimų metu Europa praktiškai buvo padalyta į dvi dalis: kapitalistinę ir komunistinę. Reikia pažymėti, kad susitikus Rytų ir Vakarų Europos oficialiems asmenims, dabar vis dažniau kalbama apie ūkines, o ne ideologines problemas. Pokalbių su Vakarų Europos, Japonijos ir JAV atstovais metu, Rytų europiečiai siekia prekybinių ryšių pagerinimo su minėtomis šalimis ir nori, kad jiems būtų leista laisviau įsivežti naujausią Vakarų techniką.

Rytų Europos klausimais užsiimą politiniai stebėtojai Vakaruose teigia, kad socialistinių šalių siekimas ekonomikos srityje neatsilikti nuo Vakarų bei ten augantis nacionalizmas ir vartotojiškos moralės įsigalėjimas palaipsniui sumažins Tarybų Sąjungos įtaką šešiems Rytų Europos kraštams.

Vakarų Vokietijos socialdemokratų partijos kalbėtojas užsienio politikos reikalais Karstenas Foigtas (Voigt) pareiškė, kad Maskvos įtaka Rytų Europos saugumo išlaikymui nesumažės, bet kultūrinėje bei ideologinėje plotmėje Kremlius praranda turėtas pozicijas. Foigtas, anksčiau buvęs V. Vokietijos Jaunųjų socialistų partijos vadovu ir iš tų laikų asmeniškai pažįstąs daugelį Rytų Europos kraštų valdžios atstovų, pridūrė: „Galima drąsiai teigti, kad Kremliui nepavyko eksportuoti komunizmą į Rytų Europą".

Tuoj po II-ojo Pasaulinio karo daugelis Rytų Europos inteliektualų jautė vos ne romantišką potraukį marksistinėms-leninistinėms idėjoms. Bet laikui bėgant, šios utopinės svajonės išsiskaidė kaip ryto migla ir dabar jau niekas nebekalba apie anksčiau taip plačiai paskleistą pažadą, kad socialistinė ekonominė sistema pralenks kapitalistinę.

Maskvos tvirtinimą, kad tarybinės armijos dalinių dislokavimas Rytų Europoje esąs būtinas, kad apgynus tuos kraštus nuo galimo V. Vokietijos ar JAV užpuolimo, daugelis Rytų Europos gyventojų laiko nelabai įtikinančiu argumentu.

Buvęs JAV vyriausybės patarėjas tautinio saugumo klausimais Zbignevas Brežezinskis teigia, kad Tarybų Sąjungai vis sunkiau sekasi tvarkytis Rytų Europos kraštuose. Žinodama, kad Tarybų Sąjunga jau nebegali būti ekonominiu, politiniu ir ideologiniu modeliu kitoms socialistinėms valstybėms, Maskva pradėjo naudoti lankstesnę taktiką, kad išlaikius šias šalis savo gniaužtuose. Kremlius, siekdamas sutrukdyti ar bent sulėtinti Rytų Europos kraštuose vykstantį suartėjimo procesą su Vakarų ekonomine sistema, stengiasi savo vasalus kuo dažniau įtraukti į taip vadinamų „brolišku statybų" projektus, ypač technikos, naudingųjų iškasenų ieškojimo Tarybų Sąjungoje ir kitose srityse.

Brežezinskis sako, jog Bendrosios Rinkos šalys, užmegzdamos naujus prekybinius ryšius su Rytų Europa, galėtų sumažinti Tarybų Sąjungos įtaką šiems Europos kraštams.

Kad Maskva ne be reikalo būkštauja dėl padėties Rytų Europoje, tai rodo kad ir naujausi, atsargūs Rytų europiečių mėginimai bent kiek išsilaisvinti iš juos veržiančių tarybinių pančių. Nemaži vengrų ekonominiai laimėjimai, pasiekti, įdiegus savo ūkyje vietoje planavimo paklausos ir pasiūlos principą, buvo kaip antausis tarybinei centrinio planavimo sistemai; netgi lojaliausi Tarybų Sąjungos sąjungininkai bulgarai taip pat nutarė pasekti vengrų pavyzdžiu. Neseniai Lenkijoje įvykęs teismas, kurio metu buvo nuteisti valdžios ramsčio — saugumo policijos pareigūnai, nužudę Solidarumo organizaciją rėmusį kunigą Popiełušką, irgi yra socialistinėje sistemoje pavyzdžio neturintis įvykis.

Rumunijos priklausomumas nuo Tarybų Sąjungos naftos tiekimo pastaruoju laiku kiek surišo šalies vadovų rankas, bet nepakeitė jos užsienio politikos. Rumunija nedalyvavo Varšuvos pakto šalių kariniuose manevruose ir neįsileido tarybinių dalinių į savo krašto teritoriją. Iš socialistinių šalių ji vienintelė atsisakė boikotuoti Olimpines Žaidynes Los Andželese ir nusiunte ten savo komandą.

Apie Tarybų Sąjungos problemas Rytų Europoje geriausiai galima spręsti iš buvusio nuolankiausio jos vasalo — Rytų Vokietijos. Oficiali komunistinė propaganda kalbėdavo apie Rytų Vokietiją kaip apie naują socialistinę vokiečių valstybę, atskirtą nuo Vokietijos praeities (beje, tokia nuomonė buvo nepopuliari vietinių gyventojų tarpe), dabar gi Rytų Vokietijos valdžia viešai švenčia Martino Liuterio jubiliejų ir savinasi bei garbina Frūsijos istorines asmenybes. Pereitais metais, tikriausiai, atsilygindama už iš Bonos gautą finansinę paskolą, Rytų Vokietija leido 40.000 savo piliečių išvykti nuolatiniam apsigyvenimui į Vokietijos Federacinę respubliką. Labai pablogėjus Rytų ir Vakarų santykiams, Maskva tik paskutinę minutę sutrukdė numatytam pirmajam Rytų Vokietijos valstybės vadovo Ericho Honikerio vizitui į Vakarų Vokietiją.

Buvusio JAV Vidaus Reikalų ministro S. Vanso ypatingasis patarėjas Tarybų Sąjungos klausimais, dabar dirbantis Kolumbijos valstijos (JAV) universitete M. Šulmanas pareiškė: „Tarybų Sąjungos vietoje aš dar labiau susirūpinčiau. Po šalies ekonominių problemų, padėtis Rytų Europoje yra didžiausia tarybinei vyriausybei rūpestį kelianti problema".

Reikalas tas, kad abi šios problemos yra tarpusavyje susijusios: juo neramesnė padėtis Rytų Europoje, tuo daugiau pastangų ir kapitalo Tarybų Sąjungai atsieina šių šalių išlaikymas savo rankose.

Po II-ojo Pasaulinio karo Stalinas politiškai terorizavo ir ekonomiškai išnaudojo Rytų Europą, ypač Rytų Vokietiją, iš kurios ištisi fabrikai buvo demontuojami ir išvežami į Tarybų Sąjungą. P. Mareris (Marer) iš Indianos valstijos (JAV) universiteto sako, kad iš Rytų Europos išvežtas kapitalas siekė apie 14 milijardų dolerių — panašią sumą pagal Maršalo planą JAV suteikė Vakarų Europai jos sugriautam ūkiui atstatyti.

Laikrodžio rodyklės pasisuko į kitą pusę: dabar Rytų Europa tapo ekonomine našta Tarybų Sąjungai. Jeigu anksčiau Maskvai pakakdavo teroro, kad išlaikius Rytų Europą paklusnia, tai dabar ji supranta, kad tokia taktika ekonominiu požiūriu būtų nenaudinga. Tarybų Sąjunga žino, jog norint išlaikyti Rytų Europą savo kontrolėje, ji turi dėti pastangas, kad R. Europos šalys nepatektų į ekonominę krizę, kas galėtų sukelti minėtuose kraštuose politinius neramumus, todėl ji yra dažnai priversta tiekti Rytų Europai pramonines žaliavas, naftą ir gamtines dujas žemesnėmis negu pasaulinėje rinkoje kainomis.

(Bus daugiau)

GYVENIMAS LIETUVOJE

(Pasikalbėjus su atvykusiu iš okupuotos Lietuvos)

Teko kalbėtis su atvykusiu lietuviu iš okupuotos Lietuvos. Pasakoja, kad daug lietuvių kankinta Sibire ir kitur. Dabar apie pusę kolūkių, valstybinių ūkių eilinių darbininkų turi savo asmeninius automobilius. Juos įsigijo spekuliuodami ar parduodami užsiaugintus gyvulius ir kiaules. Visi dirbantieji turi po gabalą žemės, gali augintis javus, daržoves, taip pat nustatytą skaičių gyvulių, neribotą skaičių paukščių.

Žmonės ekonominiai okup. Lietuvoje gyvena neblogai, silpniau miesttuose. Universitetus baigusieji gauna mažesnes algas už dirbančius žemės ūkyje. Baigę aukštąjį mokslą gyvena sunkiau, negu paprasti kolūkių darbininkai. Todėl gydytojai ir kiti priversti kaip nors iš šalies prisidurti.

Daugelis klausosi užsienio radijo žinių lietuvių kalba. Tokių radijo aparatų nedraudžiama turėti. Sako, visi sovietų kareiviai, Antrajame Pasauliniame kare buvę užsieniuose — esą sunaikinti. Vietiniai gyventojai lietuviai labai pasigenda laisvės, nori nepriklausomos Lietuvos, bet reikia taikytis prie sąlygų, tenka tylėti. Labai nori skaityti Vakarų pasaulyje lietuvių parašytas istorines knygas, nes sovietuose lietuvių tautos istorija nutylima, iškreipiama. Tvirtina, atgavus Lietuvai nepriklausomybę, užsienio lietuvių išleisti istoriniai raštai, knygos būtų spausdinamos šimtais tūkstančių egzempliorių tiražu, nes kiekvienas lietuvis tokias knygas norėtų turėti. Užsienio lietuvių parašyti, išspausdinti romanai, novelės, poezija ir kitkas, kur nepabrėžiamas lietuviškumas, patriotizmas — yra menkos vertės, gal never tos spausdinti. Stebisi, kodėl gabūs lietuviai rašytojai, poetai, gyvenantieji užsieniuose, tiek nedaug rašo patriotinėmis lietuviškomis temomis, apie senąją lietuvių tautos praeitį ar paskutiniuosius dešimtmečius. Okup. Lietuvoje esantiems apie tai rašyti negalima.

Dabar Lietuvoje kiekvienas gyventojas, tiek mieste, tiek kolūkyje, valstybiniame ūkyje ar kaime turi elektrą. Dar yra neišskirstytų ūkių. Daugelyje namų yra dujos. Daugelis turi šaldytuvus. Kiekvienoje šeimoje yra vienas ar du radijo aparatai. Daug kas turi televizijas, kurioms reikia skirtingų antenų matyti Vilnių, Maskvą, Lenkiją. Maždaug visoj Suvalkijoj (Dainavoj) iki Kauno galima sugauti Lenkijos televizijos transliacijas. Girdėjo, gyvenantieji pajūryje, įsitaisę atitinkamas antenas, neaiškiai pagauna Švedijos televizijas, tik bėda, kad Lietuvoje niekas nesupranta švediškai.

Lietuvoje gaminama ir galima gauti neblogų medžiagų kostiumams. Tikras vargas su batais, jie labai menki, paėjus keletą kilometrų — atšoka puspadžiai, o gavę lietaus — išsileidžia.

Anksčiau rusai į Prūsiją buvo privežę daug rusų, daugumoje pačių nemokšiškiausių, kriminalistų. Šiuo kartu daug tokių rusų grįžo atgal į Rusiją, jiems nepatinka ten gyventi. Sienos Lietuvos ir buvusios Prūsijos niekas nesaugo, bet į ten lietuviai nenori vykti. Dabartiniai lietuviai nedaug žino apie užsienio lietuvių norus atgauti buvusias prūsų žemes.

Į tolimas Rusijos vietas išsiųsti lietuviai daugumoj grįžta atgal į Lietuvą, net ir iš sovietų kariuomenės. Labai nedaugelis parsiveža ruses ar kitokias kitatautes žmonas. Tokios arba sulietuvėja, arba, neprisitaikiusios prie gyvenimo aplinkos, grįžta atgal į Sibirą, Kazakstaną ar Rusiją.

Dabar okup. Lietuvoje yra daug automobilių. Skaičiumi užima antrą vietą Sovietų Sąjungoje, pirmoji yra Gruzija.

Kiek su nerimu žiūri į pradėtą rusinimą vaikų darželiuose. Jei tėvai bus tvirti lietuviai, tai toks rusinimas nepakenks, tik lietuviai gerai išmoks savo priešų kalbą. Sunku pasakyti, ar lietuvių tauta pasirodys tiek stipri, kad nepalūš ir nepasiduos okupantams rusams.

Visi laukia juos aplankančių užsienio lietuvių. Nereikia bijotis užsienio lietuvių jaunimo „surusinimo" ar „sukomunistinimo" per keletą savaičių kursuose. Lietuviai okupacijoje gyvena jau 40 metų, o nei surusėjo, nei sukomunistėjo.

Rūtelė

LIŪTAS GRINIUS

BALTIJA IR PABALTIJIS

Trijų Pabaltijo valstybių draugystės sąvoka yra šiandien priimama su vis didėjančiu pritarimu. Jos nekritiškas priėmimas gali turėti didelę ir nebūtinai teigiamą įtaką mūsų trijų tautų ateičiai.

PABALTIJO VALSTYBIŲ SĄVOKA

Pabaltijo, Estijos, Latvijos, Lietuvos, valstybių sąvoka yra ne pabaltiečių, bet svetimųjų išvystyta. Antroje devynioliktojo amžiaus pusėje carinė Rusija pradėjo šias tris valstybes vadinti Siaurės vakarų kraštu. Rusijos žydai šias carinės Rusijos teritorijas vadindavo ir šiandien tebevadina „provincijomis". Tiek kaizerio, tiek nacių Vokietija Pabaltijį taip pat skaitė vienu administraciniu vienetu su centru Rygoje. Vokiečių terminologijoje „Balten" buvo taikomas ne pabaltiečiams, bet Latvijoje gyvenusiems baronams, stambiems žemvaldžiams, o platesne prasme — visiems Pabaltijo valstybių vokiečiams. Pastaruoju laiku, anglosaksams ieškant vieno vardo panašaus likimo Pabaltijo valstybėms, įsipilietino „Baltic States" ir „Balts" terminai.

Atseit, Pabaltijo terminas nebuvo pačių pabaltiečių sukurtas, bet svetimųjų prilipdyta. Nepriklausomybės laikotarpyje sukurta „brolišku" valstybių sąvoka vystėsi labiau „mandagių" santykių, bet ne praktiško valstybių suartėjimo linkme. Stipresnis pabaltiečių bendradarbiavimas pradėjo vystytis tik apie septyniasdešimtuosius metus (Pabaltijy — jungtiniai memorandumai, svetur — politinis bendradarbiavimas) dėl to paties likimo ir patogumo, kitataučių norų pasėkoje, o ne dėl gilesnių politinių priežasčių.

PABALTIJO SKIRTUMAI IR PANAŠUMAI

Estiją, Latviją ir Lietuvą riša tik šių valstybių geografinė padėtis prieš grėsmingą Rusijos šešėlį. Iki aštuoniolikto šimtmečio pradžios Rusijos konkurentai buvo Didžioji Lietuvos kunigaikštija (su ir be Lenkijos) ir Švedijos karalija. Šioje atsparoje Estija ir Latvija vaidmens neturėjo ir Pabaltijo valstybių sąjunga nebuvo žinoma.

Estai giminiuojasi su suomiais ir abiejų tautų istorija artimai rišasi su Švedijos dominacija.

Latviai ir lietuviai yra gimininga savo kilme ir kalba, tačiau šių tautų kultūriniai ir religiniai bruožai yra labai skirtingi.

Lietuvos istorija rodo santykius su rytų (rusais, baltgudžiais ukrainiečiais) ir pietų (lenkais) kaimynais. Artimesnių santykių su latviais ir vokiečiais lietuviai nepalaikė.

1918-1940 metų bėgyje Lietuvos-Latvijos sienų klausimų sprendimas vyko ne visai „brolišku" būdu. Lietuvos-Lenkijos ginčų atžvilgiu Latvija mūsų ne tik nerėmė, bet stengėsi padėtį išnaudoti savo naudai.

Iš to matome, kad Pabaltijo valstybių interesai yra bendri tik priešpriešiais Rusijai. Tai yra tik vienas jungiantis ryšys, kuris galioja ne vien Pabaltijo valstybėms, bet daugeliui kitų. Pabaltijo valstybių, o ypač Lietuvos, padėties skirtumai turbūt yra svaresni, negu vienas Rusijos grėsmės ryšys.

GEOPOLITINIAI AKSTINAI

Pabaltijo valstybėse yra apie penki su puse milijono gyventojų, kurie sudaro nerusiškų tautų užtvarą prie Baltijos jūros. Šių valstybių siena su Rusija yra be jokių gamtinių demarkacijų ir tęsiasi apie 1200-1500 kilometrų. Baltijos jūros pakraščiai tarp 300 ir 600 kilometrų atstumu nuo rytinių sienų pasižymi lėkštomis pakrantėmis. Gynybiniu požiūriu, Pabaltijo valstybės turėtų nuo Rusijos gintis ne tik iš rytų, bet ir iš Baltijos jūros pusės. Tai yra labai sunkiai apginama padėtis, nes viena iš šių valstybių nepajėgtų atremti didelio Rusijos laivyno Baltijos jūroje. Atseit, Pabaltijo valstybių karine sąjunga viena nėra reali.

Baltijos jūra yra uždaras vandenynas, kurio pakraščių valstybės turi gyvą interesą neleisti vienai Rusijai šioje jūroje šeimininkauti. Baltijos pakrančių valstybės — Suomija. Švedija, Danija, Vokietija, Lenkija, Lietuva, Latvija, Estija ir Rusija — yra tikrosios „Pabaltijo" valstybės, kurias jungia laivininkystė, žvejyba ir Baltijos jūros priežiūros klausimai. Dėmesį Baltijos jūrai neabejotinai turi ir Didžioji Britanija. Šalia ateities Europos valstybių sąjungos, galima tikėtis Baltijos pakraščių valstybių sąjungos. Be abejonės, devynių ar dešimties valstybių sąjunga būtų reikšmingesnė jėga prieš agresiją Baltijos jūroje, nei Estijos, Latvijos ir Lietuvos konsolidacija.

LIETUVOS INTERESAI

Valstybių užsienio politika privalo remtis toliaregiškais savos naudos planais. Užsienio politika neturi remtis vienos valstybės parama. Trumpos pastabos parodo, kad lietuvių angažavimasis vien Estijos, Latvijos ir Lietuvos sąjunga remiasi tik praeinančiais patogumais, bet nėra realistiškas ilgalaikėje plotmėje. Trijų Pabaltijo valstybių sąjunga neišsprendžia Lietuvos-Baltgudijos ir Lietuvos-Lenkijos klausimų. Trijų Pabaltijo valstybių sąjungos atveju Latvija taptų dominuojančiu centru ir vargiai kreiptų dėmesį į Latvijai ir Estijai svetimus Lietuvos pakraščių klausimus. Laikantis principo, kad valstybė neturi pasikliauti vienu sąjungininku, Lietuvai būtų naudingiau puoselėti Baltijos pakrančių valstybių sąjungos minti, kurios tikslas būtų išlaikyti taiką Baltijos jūroje ir neleisti Rusijai dominuoti šiaurės Europoje. Šis interesas yra patrauklus devyniomdešimčiai Europos valstybių ir žymiai prisidėtų prie Lietuvos, Latvijos ir Estijos saugumo. Šalia Baltijos pakrančių valstybių ekonominės ir jūrinės sąjungos, Lietuvai būtų naudingiau vysty ti Lietuvos-Baltgudijos-Latvijos sąjungos mintį, kuri būtų draugiškuose santykiuose su Ukraina ir Vokietija. Estija, Suomija ir Švedija sudarytų kitą natūralų junginį. Lietuvos interesai būtų remiami iš vienos pusės — Baltijos valstybių sąjungos, o priešpriešiais Lenkiją — Latvijos, Lietuvos ir Baltgudijos sąjungos.

UŽBAIGA

Be abejo, šios mintys nėra šiandieninių galimybių ribose. Jų privalumus ir realumą reikėtų svarstyti tiek mūsų pačių, tiek ir kitų tautų atstovų tarpe. Reiškiamų minčių nereikia priimti, kaip pasiūlymą šiandien mažinti ryšius su latviais ir estais, bet kaip dėmesio atkreipimą, kad Lietuvos interesams būtų naudingiau lygiagrečiai vystyti ryšius su baltgudžiais, ukrainiečiais, vokiečiais, lenkais, danais, švedais ir suomiais tam, kad ateities sąjungos būtų įmanomos.

SĄŽINĖS KALINIŲ SĄRAŠAS

Lietuvių Informacijos Centras New Yorke anglų kalba paskelbė Sovietų Sąjungos priverčiamųjų darbų lageriuose kalinamų lietuvių sąžinės kalinių sąrašą. Sąrašas yra išsiuntinėtas amerikiečių valdžios įstaigom, įvairiom žmogaus teisių gynyba ir kalinių likimu besirūpinančiom organizacijom, religinėm institucijom, spaudai. Į sąrašą yra įtraukti iš viso 41-nas lietuvis.

PRANEŠIMAS APIE ŽIAURUMUS

AFGANISTANE

JAV-se veikiantis Helsinkio susitarimų vykdymui stebėti komitetas neseniai paskelbė išsamų pranešimą apie sovietų okupacinės kariuomenės ir dabartinės afganų valdžios ginkluotųjų pajėgų siautėjimą Afganistane. Paaiškėjo, kad Raudonosios armijos kariai, valdiškosios kariuomenės talkinami, nepaprastai žiauriai elgiasi su krašto gyventojais. Okupantam ir valdžiai įtariami žmonės yra beatodairiškai areštuojami, neribotą laiką kalinami, kalėjimuose kankinami, dažnai, be jokio teismo nuosprendžio, sušaudomi. Raportas remiasi duomenimis, kuriuos suteikė į Pakistaną pabėgę afganai. Jų tarpe yra ir buvusių kalinių. Jie papasakojo, kad kalėjimuose Raudonosios armijos karininkai, vadinami patarėjai, praveda kalinių apklausinėjimus, patys dalyvauja kankinimuose. Šias pareigas raudonarmiečiam tenka atlikti taip pat ir dėl to, kad afganų tarpe tam darbui neatsiranda pakankamai patikimų elementų, o kartais afganai iš viso atsisako vykdyti kankinimus ir už tai yra patys areštuojami. Vis daugiau afganų karių, ypač jaunimo, dezertyruoja ir įsijungia į partizanų eiles. Raporte taip pat plačiai informuojama apie Raudonosios armijos vykdomas žiaurias represijas prieš gyventojus, ypač kaimuose, kuriuose yra surandami partizanai. Tokiais atvejais, ištisi kaimai dažnai yra nusiaubiami, sudeginami, žmonės, įskaitant moteris vaikus ir senelius, sušaudomi arba nukankinami. Kankinimai yra vykdomi tokiais žiauriais būdais, kad juos net sunku apsakyti.

Europos LIETUVIS

LITHUANIAN WEEKLY

Printed and Published in Gt. Britain by the Lithuanian House Ltd.
2 Ladbroke Gardens, London W11 2PT.
Tel. 01-727 2470

Registered as a Newspaper at the Post Office.

Leidžia D. Britanijos Lietuvių Sąjunga ir Lietuvių Namų Akc. Bendrovė.

Prenumeratos kaina metams 16 svarų, pusei metų 8 sv. Užsienyje 17 sv. Į užsienį „E.L." yra siunčiamas oro paštu.

Vienoj skilty įdėto skelbimo kaina 5.00 sv. už colį. Didesni skelbimai atitinkamai brangiau.

Už laikraštyje kieno nors spausdinamųjų skelbimų turinį nei leidėjai, nei redakcija nesiima atsakomybės.

Redaguoja redakcinis kolektyvas.

Redakcija rankraščius taiso ir trumpina savo nuožiūra.

Nepanaudoti rankraščiai, jei iš anksto dėl to nesusitarta, negrąžinami.

Atspausdinti straipsniai išreiškia autorių, ne būtinai redakcijos ar leidėjo nuomonę.

Kronika

KAS—KADA—KUR

DBLS atstovų suvažiavimas ir LNB akcininkų susirinkimas — balandžio 13-14 d., Lietuvių Namuose, Londone.

Pabaltiečių Taikos ir Laisvės ryžto žygis Skandinavijoje — liepos 22 — rugpjūčio 2 d.

32-ji Europos Lietuviškųjų Studijų Savaitė Italijoje — rugpjūčio 11-18 d.

36-ji Skautų-skaučių vasaros stovykla Anglijoje — liepos 27 — rugpjūčio 4 d., Lietuvių Sodyboje.

Lietuvos pašto ženklų, meno ir rankdarbių paroda Derbyje — gegužės 18 d., Ukrainiečių klube, 27 Charnwood St. Parodą atidarys Derby miesto burmistras 11.30 v.

AUKOS TAUTOS FONDUI

Č. Budrys — 20 sv.
J. Strumskis — 10 sv.

Vieton gėlių ant a.a. E. Matuko kapo. Tautos Fondui aukojo:

Vladas Dargis — 50 sv.
J. ir V. Keriai — 30 sv.
A. ir A. Žukauskai — 10 sv.
E. ir J. Vilčinskai — 10 sv.
O. ir J. Bendoriai — 10 sv.
S. Bosikis — 5 sv.

AUKOS SPAUDAI

H. A. Vaines — 10 sv.
J. Mažeika — 7.12 sv.
A. Mameniškis — 6 sv.
V. Gurevičius — 5.50 sv.
E. Tamašauskas — 5.50 sv.
J. Schultė — 6 sv.
P. Taujinskas — 3 sv.
J. Šulskis — 2.50 sv.
P. Bradulskis — 1.50 sv.

AUKA VASARIO 16 GIMNAZIJAI

Londono Liet. Moterų Sambūris „Dainava" paaukojo Vasario 16 gimnazijos reikalams 50 svarų.

AUKOS KNYGAI-ALBUMUI

Ps. dr. Rimantas Valteris, gyvenantis Cornwall, knygai-albumui paskyrė 25 sv. su sveikinimais ir linkėjimais. Broli skautininke, ačiū!

SKAUTŲ VADIJA

PADĖKA

DBLS Centro Valdybai, „Europos Lietuvio" Redakciniam Kolektyvui ir visiems tautiečiams už sveikinimus ir dovanas mano gimimo dienos ir išėjimo į pensiją proga nuoširdus ačiū.

Speciali padėka priklauso Boltono, Mančesterio ir Ročdalės tautiečiams už sveikinimus, dovanas ir gėles, Mančesterio Lietuvių Klubo Valdybai už patalpas pobūviui, visiems sveikintojams ir dalyviams ir ypatingai S. Lauruvėnui ir A. Jaloveckui, kurie šį pobūvį suorganizavo ir kurį A. Jaloveckas taip sėkmingai pravedė.

Visiems nuoširdžiausias ačiū.

H.A. Vaines

For Commercial Pension Loans, Financial Planning and House Mortgage and above average returns on Investments.
Please contact:
A.S. IVES (A. Ivanauskas)
Free consultations
Tel. 01-518 6504 9-6 p.m.
After 6 p.m. 01-599 0223

PAMALDOS

Eccles — kovo 10 d., 12.15 val.

Nottinghame — kovo 10 d., 11.15 val., Židinyje.

Ketteringe — kovo 10 d. 14 val., Šv. Eduarde, London Rd.

Northamptone — kovo 10 d., 18 val., Šv. Lauryne, Craven St.

Pamaldų tvarka pakeičiama:

Wolverhamptone — kovo 17 d. 16.45 v., (buvo 17.00 v. skelbta)

Manchesteris

HENRIKAS VAINEIKIS IŠĖJO Į PENSIJĄ

Vasario 2 d. Henrikas Vaineikis, sulaukęs 60 m. amžiaus, išėjo į pensiją. (Pašto tarnautojai į pensiją išeina sulaukę 60 m. amžiaus). Jis dirbo Royal Parcel įstaigoje ir ėjo aukštas pareigas. Ta proga jis iškėlė tris išleistuvių pobūvius: vieną Railway Club'e, kuriame dalyvavo apie 200 jo bendradarbių ir šių eilučių autorius ir S. Lauruvėnas, jam ten buvo įteikta įvairių dovanų, antrą šeimos ratelyje ir trečią M. lietuvių klube, į kurį pakviesta apie 60 artimų bendradarbių ir buvusių viršininkų, bičiulių ir pažįstamų lietuvių būrys.

Šį pobūvį atidarė ir pravedė DBLS Mančes. sk. pirm. A. Jaloveckas. Gausų vaišių maistą, kurį paruošė jo šeimos nariai ir S. Lauruvėnas, palaimino kan. V. Kamaitis.

Po užkandžių ir pirmųjų tostų H. Vaineikiui tolimesniame gyvenime gražios ir laimingos kloties linkėjo M. lietuvių klubo vardu pirm. A. Podvoiskis, visų vardu A. Jaloveckas ir įteikė visų bendrą dovaną — rankinį laikrodį, Boltono lietuvių vardu H. Silius ir įteikė jų bendrą dovaną, o jo žmonai — gyvų gėlių puokštę, DBLS Rochdalės skyr. vardu D. Banaitis, LKV S-gos „RAMOVĖS" Manchesterio skyr. vardu pirm. K. Murauskas, E. Šova, jo bendradarbis Mr. Roberts ir kan. V. Kamaitis. Visi sugiedojo Ilgiausių metų.

Paskiausiai kalbėjo H. Vaineikis, kuris atsakė į kalbas ir padėkojo visiems už dovanas ir linkėjimus, visiems tiems, kurie prisidėjo prie pobūvio paruošimo ir atsilankė į pobūvį.

Pobūvis praėjo visų pakiliuoje nuotaikoje.

H. Vaineikis reiškiasi įvairiose srityse: yra DBLS Boltono skyr. pirmininkas, pabaltiečių tarybos pirmininkas, filatelistas ir rašo filatelijos klausimais į spaudą, dažnas paskaitininkas, rašo į „Europos Lietuvį", Anglijos Lietuvių Biuletenį, yra aktyvus M. lietuvių klubo ir bažnyčios narys ir ramovėnas.

H. Vaineikiui, kaipo pensininkui, jo tolimesniame gyvenime visi linkime gaivaus užsitarnauto poilsio, geros sveikatos, sėkmės ir sėkmingai darbuotis lietuvių kultūros baruose.

A. P-kis

Skotija

NEPRIKLAUSOMYBĖS PASKELBIMO MINĖJIMAS

DBLS Škotijos skyriaus valdyba surengė Nepriklausomybės paskelbimo minėjimą vasario 17 d. Valdyba užprašė šv. Mišias už Lietuvą Šv. Šeimos kat. bažnyčioje. Mišias atnašavo ir pritaikytą pamokslą pasakė kun. J. Andriušius, giedojo Šv. Cecilijos choras, vedamas Pr. Dzidoliko. Per procesiją gražiai pasirodė Škotijos lietuvių skautų draugovė.

Po pamaldų visi rinkosi klubo patalpose iškilmingam minėjimui. Salė vos sutalpino iš arti ir toli atvykusius. Susėdus prie stalų, kun. J. Andriušius sukalbėjo maldą. Pasivaišinus, skyriaus pirm. J. Bliūdžius pasveikinio gausiai susirinkusius tautiečius ir kviestinius garbės svečius. Trumpai apibūdino tos garbingos dienos reikšmę ir pakvietė kun. J. Andriušių paskaitai. Prelegentas prisiminė Lietuvos teroro laikus, kankinamus kunigus ir tikinčiuosius. Kalbėjo angliškai, nes didesnė dalyvių dalis buvo trečios kartos lietuviai.

Po paskaitos tarė žodį vietos bažnyčios klebonas. Jis priminė, kad jau prieš šimtą metų lietuviai buvo įregistruoti šios bažnyčios istorijoje, pasidžiaugė, kad lietuviai nepamiršta savo tautos ir tautinių švenčių.

Sk. pirm. J. Bliūdžius padėkojo abiem kalbėtojam, o taip pat pranešė, kad šiais metais atvyks Kanados „Gintaro" vyrų choras į Škotiją ir Angliją ir koncertuos lietuviams.

Meninėje dalyje pirmiausia pasirodė Šv. Cecilijos choras, vedamas Pr. Dzidoliko, o paskui jaunimas, vadovaujamas K. Rugienienės, gražiai išpildė dainas, deklamacijas ir tautinius šokius. Buvo didelė ir vertinga loterija, kurios pelnas paskirtas Tautos Fondui.

Minėjimas baigtas Tautos himnu.

Pabaigoje dar kun. J. Andriušius pasiūlė sugiedoti „Ilgiausių metų" Šv. Kazimiero parapijos kasininkui jo vestuvinės sukakties proga, o taip pat ir klubo pirmininkui, kuris tą dieną šventė savo 60 metų veiklos sukaktį.

Programai pasibaigus, vieni skirstėsi į namus, o kiti dar liko klube pasidalyti tos dienos įspūdžiais.

Didelė padėka skyriaus valdybai, choristams ir jų chorvedžiui, jaunimui ir jų vadovei, klubo šeimininkėms ir visiems atsilankiusiems.

Dalyvis

Wolverhamptonas

SUSIRINKIMAS

Kovo mėn. 16 d. 6.30 val. vak., „NEW-HAMPTON INN" svetainėje, Riches Str., Wolverhampton, DBLS Wolverhamptono skyrius šaukia metinį skyriaus narių ir prijaučiančių susirinkimą.

Susirinkime bus perenkama skyriaus valdyba ir išrenkamas atstovas į visuotinį DBLS-gos atstovų suvažiavimą Londone.

Maloniai prašome visus skyriaus narius ir svečius susirinkime dalyvauti.

Skyriaus Valdyba

Bradfordas

VASARIO ŠEŠIOLIKTOSIOS MINĖJIMAS

Šio minėjimo kaip pasaulinio masto prelegento prof. dr. Aleksandro Štromo paskaitą čia neįmanoma plačiau ar pilniau apibūdinti, bet tik suglaustai. Prelegentas paminėjo Lietuvos praeitį, lietuvių kalbos išlikimą kaime, kaimynų, ypač Lenkijos kėslus, mūsų valstybės atstatymą ir jos netekimą. Dabartinė okup. Lietuvos padėtis vis dėlto geresnė, negu Latvijos ar Estijos, kurioje vietiniai gyventojai besudaro vos 50 proc. Išeivijoje mūsų pareiga pasiruošti eventualiam Lietuvos valstybės atstatymui. Prelegentas išvardino keletos punktų programą, pagal kurią toks pasiruošimas būtų galimas ir kuris mums turėtų būti labai svarbus ir būtinas. Mūsų veiksniai turėtų vieningai dirbti ir savo veiklą teisingu keliu nukreipti. Šito privalome mes visi reikalauti. Mažai girdėta ar ir visai nauja idėja, — atstatytą Lietuvos valstybę su Vilniaus kraštu ir Rytprūsiais, galima būtų tvarkyti Šveicarijos pavyzdžiu, kurioje naudojama keletas kalbų. Prelegentas baigė viltingai, kad atėis laikas ir Vasario Šešioliktąją minėsime laisvoje Lietuvoje!

Prelegentas paskaitos turinį suglaustai perdavė ir anglų kalba.

Pavergtų Tautų komiteto pirmininkas H. Thamson sveikino Vasario Šešioliktosios proga ir taip pat pareiškė viltį, kad bendrai veikdami atgausim laisvę savo kraštams.

Meninėje dalyje, pagarsėjusi savo sėkmingais koncertais Anglijoje, Europoje, Amerikoje ir Kanadoje, Violeta Rakauskaitė-Štromienė atliko beveik visas dainas, kurias įdainavo savo išleistoje antroje plokštelėje, pavadintoje „VIOLETA II", prie kurios išleidimo žymiai prisidėjo ir mūsų Vyties kliubas ir kuri jau yra platinama laisvajame pasaulyje. Dainininkės atliekamų dainų ne tik malonu klausyti, bet reikia ir matyti ją dainuojant! Kas akimirksnį nenurimsta judesyje. Gestais ir žvi gsniais žavi klausytojus ir žiūrovus. Todėl buvo pakartotinai prašoma repertuarą papildyti.

Ilgai nusitęsusiais plojimais išreikšta padėka prelegentui ir įteikta dainininkei gėlių puokštė.

Dainininkei muzikos palydą tvarkė Jonas Podvoiskis iš Manchesterio.

Minėjimas baigtas Tautos himnu.

Visą programą filmavo savo aparatūra Pocevičius.

Galima pasidžiaugti, kad šis parengimas, kaip svarbiausias tarp mūsų kitų panašių, susilaukė tikrai daug dalyvių ir buvo tinkamai įvertintas.

Taip pat džiugu, kad pakviesti minėjime dalyvavo visi Pavergtų Tautų Komiteto atstovai; tai gal pirmas bendradarbiavimo pavyzdys!

Programos dalyviai, svečiai buvo pakviesti vaišėm, kurias paruošė klubo valdybos pirmininkė Roma Vaičekauskaitė. Taip pat nebuvo pamiršti ir visi esantieji klubo nariai.

Ta proga Tautos Fondui surinkta apie 90 sv. aukų.

A-tas B.

Mielam bendradarbiui
EDVARDUI MATUKUI
staiga mirus,
Jo žmonai Živilei,
šeimai ir giminėms
gilią užuojautą reiškia.
DBLS ir LNB C. V-ba

Brangiam **EDUI MATUKUI**
staiga mirus,
Živilei, sūnui ir dukterims
liūdesio valandoje
reiškiame gilią užuojautą.
N. ir V. Dargiai

A.A. E. MATUKAS

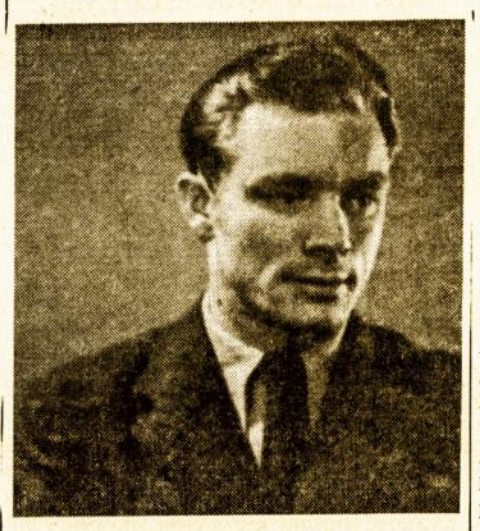

Edvardas Matukas Danijoj 1948 m.

Sparčiai mažėja pokarinės išeivijos gretos. Kas savaitę vis nauji atsisveikinimai... Rodos, tik vakar atvykom į šią Karaliją: vieni dar buvom jaunuoliai, kiti jau žvelgėm gyvenimo antrojon pusėn. Ir šiandien nedaug beliko tą antrųjų...

Vasario 26 d. rytą netikėta žinia sukrėtė Londono lietuvių koloniją — mirė Edvardas Matukas. Išvyko į darbą ir ten staiga krito širdies smūgio ištiktas, vyras dar pačiam stiprume, įžengęs į 59-sius metus.

Edvardas buvo vienas iš tų jaunųjų, atvykusių į šį kraštą 1949 metais.

Gimė jis 1926 metais Mariampolės apskrityje, mokytojo šeimoje. Vokiečių okupacijos metu baigė Vilkaviškio gimnaziją tuo metu, kai jauni vyrai stojo į Vietinę rinktinę ginti Lietuvos nuo grįžtančių bolševikų. Edvardas pateko į Karo mokyklą. Vokiečiams suėmus gen. Plechavičiaus štabą ir pradėjus likviduoti rinktinės batalionus, vieną dieną ir Karo mokykla buvo apsupta. Menkai ginkluoti kariūnai, po trumpo susišaudymo, išbėgiojo, bet dalis jų pateko vokiečiams į nelaisvę. Jų tarpe buvo ir Edas. Šimto šešių vyrų būrį vokiečiai išvežė į Stuthofo koncentracijos lagerį, kur išlaikę porą mėnesių išskirstė po vokiečių priešlėktuvinės artilerijos dalinius. Matukas atsidūrė Lenkijoje. Ten, pasitaikius progai, metė uniformą ir atsirado prie Baltijos jūros Lenkijos teritorijoj. Bet ir čia vėl pateko vokiečiams į rankas — paskyrė į prekybos laivyną, kuriame ir išplaukiojo jis iki karo pabaigos. Vokiečių kapituliacijos metu, laivas buvo Danijoje.

Dipuko gyvenimą pradėjo Skelskioro pabėgėlių stovykloje, vėliau persikėlė į Kopenhagą, o iš ten į Vedbaeko akademikų namus. Čia reiškėsi lietuviškoje veikloje. Kurį laiką ėjo skautų vyčių draugininko pareigas. Reprezentavo lietuvius skautus pasaulinėj Emerlundo stovykloj. Ten pasižymėjo sporto varžybose. Ir iš tikrųjų Edas buvo universalus sportininkas: bėgikas, futbolininkas, krepšininkas, plaukikas ir boksininkas.

Prasidėjus emigracijai, Edvardas pasirinko Angliją. Kelis metus gyveno Nottinghame, dirbo fabrike, vėliau persikėlė į kitus miestus, kol atvyko į Londoną. Bet ir čia ilgai neišbuvo — išplaukė į jūras. Apkeliavo pasaulį.

Sugrįžęs į Londoną, pradėjo mokytis spaustuvininko darbo lietuvių „Nidos" spaustuvėje. Pilną spaustuvininko specialybę įsigijo jau dirbdamas anglų spaustuvėse.

Vedė Živilę Duobaitę. Užaugino du sūnus ir dvi dukteris: Edvardą, Indrą, Liną ir Gają. Prieš kelerius metus Edvardas pergyveno didelę šeimos nelaimę — Lietuvoje beveik tuo pačiu metu staiga mirė jo tėvas ir jaunas brolis daktaras-chirurgas. Ir tuoj vėl netikėtai mirė jo 24 metų mylimiausias sūnus menininkas Edvardas.

Iš prigimties Edas buvo gabus menui, dažnai iliustruodavo Nidos Knygų Klubo knygas, nuolat padėdavo savo darbais DB LS-gai, piešdamas plakatus, įvairius sveikinimus.

Dėl savo draugiško ir nuoširdaus būdo, Edvardas turėjo daug draugų ne vien lietuvių tarpe, bet ir anglų. Už tai ir atsisveikinti atvyko toks didelis būrys, apie trisdešimt vainikų apdengė karstą.

Laidotuvės buvo kovo 5 d. Harefieldo krematoriume pamaldas atlaikė kun. J. Sakevičius. Atsisveikinimo žodį anglų ir lietuvių kalbomis tarė DBLS-gos pirm. J. Alkis.

Po ta pačia vyšnaite, jau pradedančia žydėti, pakasti abiejų Edvardų Matukų pelenai — tėvo ir sūnaus.

Ilsėkis ramybėje, brangus Edai, šviesus atminimas lieka mūsų širdyse.

V.K.

Lietuvių spaustuvės pagalbininkui, knygų iliustratoriui ir patarėjui

EDVARDUI MATUKUI

netikėtai mirus,
gilią užuojautą reiškiame Jo žmonai Živilei,
sūnui Linui, dukterims Indrai ir Gajai,
motinai ir broliui Lietuvoje ir giminėms.

„Europos Lietuvio" redakcinis kolektyvas
ir
Nidos spaustuvės tarnautojai

ŠVEICARIJA

VASARIO 16 MINĖJIMAS

Vasario 24 d. Berne įvyko Vasario 16 D. minėjimas ir Šveicarijos LB metinis susirinkimas.

Subuvimas pradėtas pamaldomis Akademikerhaus koplyčioje. Šv. Mišias atnašavo ir pamokslą pasakė kun. dr. J. Juraitis. Po to, tame pačiame name įvyko LB metinis susirinkimas. ŠLB pirmininkas N. Prielaida padarė valdybos veiklos 1984 metų pranešimą. Buvo išrinkta nauja valdyba: pirm. — N. Prielaida, vicepirm. — dr. V. Dargužas ir sekr.-ižd. — J. Jakaitis. Susirinkimas baigtas Tautos himnu.

Po susirinkimo dalyviai nuvyko į geležinkelių stoties restoraną, kur buvo bendri pietūs. Čia pasirodė ir J. Stasiulienės tautinių šokių grupė „Viltis". Šis ansamblis šiais metais švenčia savo 25 metų jubiliejų. Metų bėgyje „Viltis" pasirodė ne vien tik Šveicarijoje, bet ir kaimyninėse valstybėse: Italijoje, Vokietijoje ir Austrijoje. Visi šokėjai yra šveicarai. Dr. V. Dargužas parodė skaidres, kurias padarė savo apsilankymo metu Lietuvoje. Skaidrės tikrai buvo įdomios ir informacinės.

Susirinkusius labai nudžiugino Lietuvos diplomato dr. A. Geručio pasirodymas. Po operacijos jis jau gerokai sustiprėjęs, nors dar nevisai pasveikęs. Savo įprastu energingumu, pasveikino tautiečius Vasario 16 D. proga, perskaitė JAV prezidento pareiškimą, kad JAV ir toliau nepripažįsta de jure Lietuvos aneksijos.

Šia proga tenka dr. A. Geručiui palinkėti geros sveikatos ir sėkmės darbuose Lietuvos labui.

J.J.

PADĖKA

Netekusi mylimo vyro a.a. Edvardo, nuoširdžiai dėkoju kun. dr. S. Matuliui už atnašavimą šv. Mišių, palydėjimą į kapines ir paskutinį atsisveikinimo žodį.

Dėkoju DBLS C. v-bos nariui B. Butrimui už kalbą, DBLS Centro v-bai ir Gloucesterio-Stroudo skyriui už vainikus ir visiems kitiems, atvykusiems į laidotuves, už jų vainikus ir gėles, už pareikštas užuojautas ir padėjimą visuose reikaluose.

Nuliūdusi našlė **Agota Kušneraitienė**

PADĖKA

A.a. Jono Vilimo šeima reiškia nuoširdžią padėką visiems draugams ir kaimynams, DBLS C. valdybai ir Gloucesterio-Stroudo skyriui už pareikštas užuojautas ir visokeriopą pagalbą.

Veronika ir Tautvydas Lekavičiai
Anne ir Frank Cummings